ԵՐԲՈՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 714 Կ. ՊՈԼԻՍ, ՇԱԲԱԹ. 1899 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 20 / 4 22 ՇԻՎԱԼ 1316 30 ՇՈՒՊԱՔ 1314 Գ. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 714

20 ՓԱՐԱՅԻ

Բիւզանդիոն

20 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ԱՋԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

«Բուզանթիոն»
Journal politique, financier et littéraire arménien
Բիւզանդիոն քաղաքական, ֆինանսական եւ գրական հայերէն օրաթերթ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Litteraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djadéssi, No. 23 – 25.
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷԶԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՔԱՀԱՆԱՅԻ ՄԸ ԱՆԿԵԼՔ ՀԱՄԱՐԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ մէջ սովորութիւն է որ երբ քահանայ մը եկեղեցիի մը հոգեւոր հովուութեան կ'հրաւիրուի, ամէն տարի տեղեկագիր մը հրատարակելով, կը պարզէ իրեն յանձնուած եկեղեցիին եւ թաղային կամ գիւղային թեմին կամ չրջանակին հոգեւոր եւ բարոյական վիճակին, այն տեսակէտ ժողովրդեան ընկերական վիճակին ևս իրրեւ յարակից խնդիր պարզելով, ևլն։

Լոնտոնի Սուսդհուօրթ արուարձանին Ս. Գէորգ եկեղեցիին նոր քահանան Վեր. Ու. Ճ. Սըմըրվիլ այս օրերս հրատարակեց իր տարեկան առաջին տեղեկագիրը։ Պարունակութեան վրայ համառօտ գաղափար մը կուտանք ստորեւ։

Ինչ որ քահանան կ'ըսէ «իմ թաղային չրջանակս Լոնտոնի է՛ն ազքատ և բարոյապէս է՛ն խղճալի չրջանակներէն մէկն է։ Նախ և առաջ, եկեղեցին թաղին մէկ ծայրն է, կեդրոնը չէ։ Ին բազմամարդ մասն հեռի մնացեր է եկեղեցիէն։ Ժողովուրդս 13,000 հոգի կ'բազկանայ, որոյ կիսուն վիճակը նկարագրած է արդէն Մր. Զարլզ Ուտհ [Փրուէթեան Բանակէն] իր կեանքս Թրջոտաբոյնի է էնդոն անուն գիրքին մէջ, իրրեւ թշուառ ժողովրդի մը վիճակը։ Այս թաղի հողը թէմիս գետին երեսէն մէկ ոտք ցած է, [այսինքն՝ խոնաւ է]։ 6,000 տուն կայ թաղին մէջ, մէն մի տան մէջ իրր 11 հոգի, այսինքն չորս անգամ աւելի բազմամարդ կամ խիտ բնակուած թաղ մէ այս՝ քան Լոնտոնի ուրիշ մասերն ի միասին առնելով։ Տուներուն կրկինն են «վարձու սենեակները», [գործատուական արարդմաններ կամ օտալար]։ Վարձու սենեկի մէջ բնակողներուն մէկ-երրորդն երկու սենեակ ունի, մէկ երրորդն ալ մէկ սենեակ միայն։ Մնացեալ մէկ-երրորդն երկու սենեակ աւելի ունի։ Իմ ժողովրդիս մէջ իւրաքանչիւր 14 հոգիէն 1ը կ'մեռնի, կ'մեծնայ, կ'ապրի, կ'աշխատի ու մինչեւ իսկ կ'մեռնի մէկ-սենեականոց բնակարանի մը չորս պատերուն մէջ։ Մենդոց տարեկան թիւն է 1,000 բնակչի վրայ 36, մինչ Լոնտոնի միւս մասերուն մէջ 1,000ի վրայ 30½ չափ է, եւ Անգլիոյ 10 մեծագոյն քաղաքներուն մէջ 1,000ին 30 է։ 1897ին, մահերէն 100ին 47ն 5 տարեկանէ վար տղոց վրայ տեղի ունեցան։ Այս թուի մէջ ծնած 1,000 տղոց 189ը կ'մեռնին մէկ տարեկանէն պակաս, մինչ Լոնտոնի միւս մասերուն մէջ 1,000 տղոց 159ը միայն կ'մեռնին այսպէս։ Գիտով կրօնական կողմին, Վեր. Սըմըրվիլ կ'ըսէ. «Ա.յս Սաուդհուօրթի չրջանակին մէջ եկեղեցին կորսուած է իր ազդեցութիւն ժողովուրդին վրայ, եթէ երբեք ունեցած էր ազդեցութիւն։ Հազարաւոր հոգիներ այս տեղ կ'ապրին գործնականօրէն իրրեւ հեթանոս [այսինքն անաստուած], երբեք եկեղեցի կամ աղօթարան մը չեն մտներ, երբեք չեն խորհիր իրենց գաւակներն Աստուծոյ երկիւղին ու սիրոյն մէջ մեծցնելու պէտքին վրայ։» Մեր մէջ ալ, ժողովրդեան մեծամասնութիւնը կ'կազմեն անոնք որ «աւրիշ բանի վրայ չեն խորհիր բայց եթէ իրենց ամենօրեայ միօրինակ գործին վրայ, յորմէ կազդուրուելու համար ուրիշ փոփոխում մը չեն ճանչնար բայց եթէ իրիկունները գինետուն յաճախել և հոն քանի մը ժամ կենալ, վրայ տալով իրենց դրամը, ժամանակն ևս ի վերջոյ առողջութիւնը։» Բայց գէթ Լոնտոնի մէջ կղերներ կան որ այս բարոյական անկումները մտանահոգ կ'ըլնեն։ Մեր մէջ ո՞վ կ'խորհի, ո՞վ երբեք դիտողութիւն մը կ'ընէ հրապարակաւ, և միթէ մը, դրաման մը կ'ցուցնէ՛ կրօնքէ, հոգիէ, իսկապէս ու բարոյականէ զուրկ այս կենցաղավարութեանց համար։ Ահա խնդիր մը որոյ վրայ կ'արժէր խորհիլ։

ՀԱԿԱԿԱՁԱՌ[*]

ԱՏԵՆԱՊԵՏ Վէր Սէնոր Վէննոյէ
ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ Պարոյր Ներսէսեարեան

Մեծդատ Վարպետիս.—Ես գրաբարեան եմ, ես աշխարհաբարեան եմ, ես աշխարհագրական եմ, ես ամէն բան եմ, բաւ է որ Պատրիարքական ամոռոն վրայ գիս բարձրացնէք . . .

ՃԻՆ Ծակոտ.—Սակայն, Հայր Մեծ Լուք, Դուք իրաւամբ աւելի բարձր աթոռի մը վրայ բազմած էք։ Ձեր այսինչ քերթուածն ամբողջ Եւրոպայի չրջանն ըրաւ. Մեծն Լամարդին գրելով իրեն հանճարի եղբայր կամ որդի անուանեց. Հիւկօ քեզի գիր գրեց։ «Սաւերք» իդ համար Նահապետ Ռուսինեան վկայեց որ Բագրատունիին մեծ քերթուածէն աւելի կ'արժէ,—թէեւ իր ալբոմ եկան «Վարդինէ» իդ բանաստեղծութիւնները բռնատիրութեան դատապարտելով եւ ըսելով ձեռքէն վար ձգեց։ Հայր Մեծ Լուք, Դուն գրական Պատրիարքութիւն մը կ'վայելես այսօր՝ որ վարչական Պատրիարքութենէն գեր է վեր է, և քեզի ժամանակ ալ կ'տրտղուի նոր գործեր արտադրելու, Հայ լեզուն ու Հայ գրականութիւնը ճոխացնելու։ Քնարի վարպետ ու Ասչի վարդապետ՝ Հայր Մեծ Լուք, յորմէ հետ Պատրիարքութեան կ'թեկնածես՝ չատ յայտնապէս՝ աչքիս առջեւ պզտիկցար։ Շիտակը կ'ըսեմ կոր ահա քեզի, և ինծի պէս անչահախնդիր գատաստան ընող՝ դուն ալ օր մը խոստովանեցար որ քիչ մարդ կ'ճանչես, քանի ո՛ր և ո՛չ կուսակցութեան մը պատկանած եմ ու պատկանելիք ունիմ ևս ոևէ խնդրոյ համար . . .

Մեծդատ Վարպետիս.—Ուրեմն Թող տուէք որ հանգիստ Իլչխանն աշխատհարթի թարգմանեմ . . .

ՃԻՆ Ծակոտ.—Ինչո՞ւ. Հոմերոսը աչուընուս հանելո՞ւ համար։ Զը կարդացիր Այտընեանի վէմը. «Կրնայ մէկը Տախտաս մը գտարար թարգմանել ապահովութեամբ, բայց գուցէ ոչ Շաղոպրեան մը առանց հին լեզուն նորացընելու կամ ազատաղրելու.»

Գաբ Դիէ Մաբ Գոբ.—Շատօ Լաֆիթի կ'ըսէ . . .

Պաբ Ցենակ Տիկնոյ.—Դինի՞ է՝ կարծեմ, Զն՞ըն է, Ատենապետ Հայր Սուբբ։ Ինծի տախտ մը տաք նէ, խնդիրը կ'լուծեմ, ո՛ր խնդիրն ըլլայ ըլլայ . . . և ո՛ւր ուզէք՝ կ'երթամ։

Մեծդատ Վարդապետ [Շարունակելով].—Բայց ես փափաքեցայ Ամերիկեան տուները ուսումնական անձանց առջեւ գրաւ դրի որ՝ Իլչխանն ամբողջ աշխարհաբար կրնամ թարգմանել . . .

ՃԻՆ Ծակոտ. — «Թատերգութեան մարժէքը Գեղմանդրիին կարգո՛ւմ» կ'ըսէ Եւրոպական քննադատութիւնը։ Մեր Հայոց քննադատութիւնն ալ պիտի ըսէր թէ՝ Իլչխանին աշխարհաբար թարգմանութեան արժէքը, ինչպէս և Մար Տէր Պարոնին Շէյբերի վաճառականներուն պատմութեան Ռուսկայ լեզուա թարգմանութեան արժէքը Մասնի գրուիչներուն մէկ մասին համար։

[*].—Շար. երեկի թիւէն և վերջ։

Տիկին Աղտա Տէրթէրեան [Աբտասոեըվ] ես զղջացի Գօլիա ճանապարհորդութեանս համար։ Ահռետարակ ամէն տեղ հակառակութիւն մը կ'տիրէ եղբօրս դէմ, որ այնքան հմուտ է, որ այնքան աշխատած՝ այնքան արդիւնաւոր մարդ է . . .

Ճիճ Ծակոտ.—Ահա վոքրիկ եղբայր մ'ալ ունիք, Տիկի՛ն, Թրքահայոց մէջ կ'կարծէք թէ Պատմութիւն և Աշխարհագրութիւն միայն ինքը գիտէ։ Իրաւ, պատմագէտ աշխարհագրագէտ, սրամիտ սրախօս, աշխատասէր աշխարհահաչ երիտասարդ մըն է։ և Ձեր եղեանցն երբ մեր կեդրոնական վարժարանն այցելեց, նոյն իրիկուն ի'ակ Մօտս պատրաստած առեներս Գարրիէլ Նորատունկեան էֆէնտիին և ինծի ըսաւ որ դըստրոցին ամենէն լաւ գասախօսը գտած էր Գար Գիր Մար Գոբը։ Սակայն . . . Պատմութիւն և Աշխարհագրութիւն իրէ գատ ոչ ոք գիտէ՞ . . . Բանի որ առիթը ներկայացաւ, Տիկի՛ն, պիտի խնդրեմ Ձեզէ որ՝ ձեր վերադարձին յիշեցնէիք Թաւսահայ ձեր եղբայրնեբուն ու քայրերուն թէ, զոր օրինակ, մեր Մեր Հէնցը, որ ա՛նքան երկասիրութիւններ ունի, Ձեր Ներսիսեան վարժարանին մէջ ալ կրնաւեցաւ բարձրագոյն գասերն աւանդելու . . .

Ձաղեր.—Մեր Հէնցին կարծի՛քը լեզուի խնդրոյն վրայ . . .

Ահեհապէտ.—Բամա Սիմա Դաշնակահարեան խօսք ուզած է։

Բամա Սիմա Դաշնակահարուհի.—Աւետնապետ Սուրբ Հօրը՝ որ այս մտքին ալ ձեռնհասութիւն ունի՝ պիտի հարցնէի թէ.—երաժշտութեան մէջ ալ գրաբար և աշխարհաբար չի կա՞յ միթէ . . .

(Բժիշկ ժողովականք՝ բայ ի մեր Հենգէն՝ իրար կ'նայեցին սոյն ինքնատիպ հարցման իւրաք և կ'յղդրերին Ատենապետ Հայր Սուրբը որ՝ իր բարեացն համար յիմարանց զրկեն Բամա Սիմա Դաշնակահարհանը, թէեւ սա իր բանից և գործոց բացարձակ գիտակցութիւնն ունենայ «Շատ դաշնակ զարկեր ու չատ բան գրեր է, և խելքը թռցուցեր է» կ'վճռեն Տօքթոռ Սաւամ ու Տօքթոռ Գամալատան . . .)

Ճէյէ Պէդ Եան Դօբ (որ իւրաքանչիւր ատենարանի մէն մի բառը մտիկ ընելով հանգերձ՝ մտքին մէջ ծանր աշխատութիւններ պատրաստելու եբեւոյթն ունի, Նրբին քմծիծաղ մը կ'ուրուագրէ չրթանցը վրայ)։

Մեծ Հէնց.—Նախ կարծիքս գրաբարի և աշխարհաբարի վրայ։ Ես գրաբարը գերազգիր կ'գտնեմ, և աշխարհաբար գիրքս կ'գուչակեմ սակայն որ՝ օր մը պիտի գայ, ուր գիտցողներն ալ գիրքերուն պէս աշխարհաբարը պիտի գրուին։ Եւ այն ժամանակ, սոյն ինքնակոչ բժիշկները և իրենց նման-ները մաքի ինքնաապրութիւնը կամ Մոռոկէզմ խեղաթիւրութեան հետ տեսարբորէն չը պիտի չփոթեն և օժտակ ու մշակակալ երիտասարդներու արիւնը մտնեն . . .

Ցօհաք Ոչխար Կանչէ.—Մեր Հէնցին հետ կատարելապէս համամիտ եմ, ամէն կէտերու վրայ ալ։ Հազուագիւտ բացառութեամբ՝ բժիշկներու ու փաստաբաններու դասն ամենէն սովորականն է։ Գիտութեան չափը միտքը կ'սպասնէ։ Գրաբար ու աշխարհաբար, անգլիերէն՝ գերմաներէն ու գաղղիերէն՝ գերմաներէն լեզուներով չամին օր կարդալով ամէն ճիւղի վրայ հին ու նոր գիրքեր, եթէ մտաւոր կարողութիւններս կարող կ'ըլլամ անվճար պահել, պատճառն այն է որ մէկ ժամ կ'կարդամ և երեք ժամ կ'խորհիմ։ կ'հաւատամ ես ալ մեծանուն Օտքդոռին հետ որ, եթէ աշխարհիկ ոգին ուր ուրեմն չպղծէ հոգեկան գործիչներուն գրիչն Բամա Սիմա Դաշնակահարհանը, թէեւ սա առաջնորդ հանդիսացաւ ամբողջ տասնեակ Հայոց առաջին Թերթին մէջ հին ճաշակին չարքերով՝ այլ նորին հրատարակչները տարբացնելով։ Սակայն ինչպէս ներկայ ամենայն, վա՛յ այն ժողովրդին որ արհամարհէ դէպ գիրկիկը, Թող հին ըլլայ այն։ Գիտցիկը չը հինանար։ Միլոյի Աստղիկը թանգարանի մէջ կը պահուի, ու գրաբարը խորանի վրայ։ Եթէ Տէլպհանն ալ չհին ատանք, մինչեն աւելի ընդունելի կուտան գայն . . .

Թամամա.—Ախոռիներու մէջ խօսեցայ ու լրագրաց մէջ գրեցի ա՛նքան այս գեղեցկագիտական և իմաստասիրական նիւթերու վրայ. գեղեցիկը կնոջ վրայ և իմաստասիրութիւնը կեանքին փոքաւութեան մէջ ուսումնասիրելով, միևնոյն եզրակացութեան յանգած ենք Ցունօ Ոչխար կաղնիի հետ։ Մինչեւ Ամերիկեան օգտատէր կամ օգտակալ ժողովրդեան մէջ գտայ չօչափելի Տէլպհանի պէտքը, Գերագային անձուկը . . .

Գրան Բլբուլան.—Տէլպհանն ի՞նչ է։ Պամպանագարան՝ ըսաւ, նշանակութենէ զո՞ւրկ . . .

Ահեհապէտ.—Ինծի կ'վերապահեմ գատաստանքս բանաձևել ատկէն . . .

Գեղ Ապէն Բէյլեան.—Դուն զիս չես ճանչեր, տղա՛ս, որովհետև ներքին հինները չեն կրնար կամ գաղտուկ կ'կարդան և յայտնապէս անոնցմէ կ'օգտուին։ բայց ես կ'չանձնամ զքեզ։ Տաղանդաւոր երիտասարդ մըն ես, դիտող, համբարող, իմաստասիրող, բայց քիչ մը չա՛տ յանձնապատան։ Մտածանդ գալրոցի մը չատ յարելւ Տղա՛ս, գրական գալրոց չը կայ, այլ գրականութիւն կայ։ Իրական անչուշտ կայ, բայց նո՛յն իսկ իրականին գոյութեան պատճառաւ տեսլական կայ։ Դէն կարդացած ես, Աբսոնթին վրայ իր փիլիսոփայական գասախօսութիւնները... Դեռ կարդալու, դեռ խորհելու, դեռ հասկնալու էք... Այնուհետեւ կը մտանաք հիներուն, եթէ մինչև այն ատեն գրականութենէ բոլորովին չը հրաժարիք ու դարուս չուայտութեան հասնելին չը յանձնէք բոլորովին ինքզինքիդ... Խօսքս աւելի ուրիշ գրագէտներու ուղղուած է . . .

Գաբ Դիէ Մաբ Գոբ.—Դուք հասկացողները գիտէ՞ք կոր։ Ըսէ՛ք տեսնենք Մալազբէտին հասկացը ո՞ւր տեղ է . . .

Ճէյ Ծակոտ.—Մալէզբէտի յորձանքը չէ՞ք գրած ձեր Աչխարհագրութեան մէջ։

Ահեհապէտ.—Խօսքը Նարին Վահուճեան Նուբար Աբեճեանին է։

Նուբար Աբեճ.—Ատենապետ Հայր Սուրբ, սիրելէն ի վեր մեր ժողովրդեան պահապանելն է կրնայ ըսուիլ կանխորոշութիւն մը օրագիրներն խնդրէն զատ ամէն խնդիրով զբաղելու։ Ատենագրութեանց տուեալ հատորներ իրարու վրայ կ'կարդան, բայց իրենդիրները սեղանին վրայ կ'մնան ու կը մնան։ Լուրջ ուսումնասիրութեան պահանջութիւնը մէկ կողմէն, թերեւս նկարագրելնելու գտած քաղաքերութիւնը միւս կողմէն, ազգային մտաւորական մակարդակը նոյն ատեհանէն վրայ կ'պահեն, եթէ գոյն աւելի չը խանարհեցնեն։ Մտանատելով խօսքը սոյն ակումբին ու ներկայ ակրմբականաց վրայ, դիտեցիք Դուք ալ թէ՝ կամք մը կայ մեր մէջ չինչպէս կրթական խնդիրը նոյնպէս ալ լեզուի խնդիրը չը լուծելու։ Կանխակալ կարծեաց լքում, անձնասէր գաղափարց հեղձում, ու հաստատ առաջադրութիւն հանրութեան օգտակար ըլլալու, և ահա այսու պայմանաւ միայն կրնան մեր գումարումնք օգտակար ըլլալ . . .

Հաճ Ասչօ Վարդապետ (Ոտէ ընէ-լով).—Մեծագոյդ կամաւոյն Տէրոց և ո՛չ մէկուն մտքէն անցաւ զբաղիլ էն կարեւոր կէտով, և ես կ'համարձակիմ իրենց այդ պակասը իսմայանն լեցնել, յատնկայս չերմագին չնորհակալութիւնս ընելով Գերապատիւ Աստենապետ Սուրբ Հօր, որ հաճեցաւ սոյն հանդիսաւոր օրս սոյն կամաւորն նիստը վարել ու չքաւորել։ և ես Մեծ Ծապատիւ Պարոյր Նորաշխարհիկ էֆէնտիին՝ որ յանձն առաւ անձնուիրաբար Աստենագրի տաժանելի պաշտօնը։ Բաւ չէ կարելի գտնել գնահատելու համար այդ զոյգ անձնաւորութեանց ծառայութիւնները առ Հայ միաքն և անոր գործիքն եղող Հայ լեզուն։ Ազաքէն Վերապատուելի Սէնոր Վէննացին է՝ Քննական յորդորչով՝ որ ահագին մտահանգանաններ խոտացնող եզական գոյժի մը մէջ գրաբար և աշխարհաբար լեզուաց իսառատասիրութիւնն ըրաւ։ Ով Պարոյր Նորաշխարհիկ ճաշակի ու լեզուի վարպետ ու մտաց վարքերը կ'քնակին, [Սկաներիկի և հելլենական սահմանագիծին մօտ.] հակառակ են թէ Օղնեռուն թէ Գորիոնեռուն։ Վերջին պատերազմին մէջ, որոշապէս Օսմ. բանակին կողմը բռնեցին, և Պոզքեշի լրագիրներն, որք հիմա բաւական թուով կ'կարդացուին Օսմ. Ռւլահներուն մէջ, գասանք կը գրգռեն Պուլկարներուն դէմ, որպէս զի դէմ գնեն Պուլկարներուն գիմելք պատկառացնելու կամ իրենց հետ ձուլելու փորձերուն, և ուրիշ տարրի մէջ չընկղմելու համար, յարած միան Օսմ. Տէրութեան։ Այս ոճով կ'գրեն Պոզքեշէի թերթերն, և այս գաղափարները չը ներշնչելու համար, կ'ուզուի բուն իսկ ռուսեան Բրոմիշլսորներ գրկել Պոզքեշէ։ Պուլկարները կ'ուզեն որ այս բանին արգիլք գրուի, նկատելով որ Թուրքիոյ պետոցներուն մէջ միայն Օսմ. հպատակներ կրնան ուսուցչի պատուն վարել։ Բայց որովհետև ռուսման քաղաքականութիւնը բոլորովին նպաստաւոր է Օսմ. Տէրութեան չահերուն, հաւանական է որ կայս. կառավարութիւնը զիջողութեամբ վարուի իր ռուսեան հպատակներուն հետ։

Վերջին նամակաս Սեւ Լերան վրայ քանի մը տեղեկութիւններ հաղորդած էի ձեզ։ Պելկրատի ագգային կամպատեան Տպարանէն ելած վիճակագրութենէ մը, որոյ մէկ կողմը սերպերէն, միւս կողմը ֆրանսերէն, հետեւեալ տեղեկութիւններն ալ կրնամ հաղորդել ձեզ՝ Պալքանեան այդ փոքրիկ Թագաւորութեան վրայ։ Պելկրատի պետական Տպարանէն տեօրէնն է Մ. Ե. Պատէմիչ։ Սերպ մայրաքաղաքն հարուստ է այսպիսի հետաքրքրութիւններով. որովհետև Սերպք յատկանութիւն ունին իրենք գիտելու համարելու Հարաւային Սլաւաց իմացական չարժումին։ Պելկրատ մէջ կան Արքայական Ակադեմիա Գիտութեանց, Դպրութեանց և Գեղարուեստից. Համալսարան. Ազգային Մատենադարան. Ազգային Թանգարանք կամ Մուզէանք. Կեդրոնական Դիտարան. Ազգային Թատրոն, ևն. ևն։

Աբքայական դերդաստանին վրայ բան մը գրելու պէտք չունիմ։ Այն բան գիտէք արդէն։ Թէեւ Պելկրատի թերթերը բան մը չեն գրեր. բայց խնդիր է թէ ինչ արգելքի կ'պատահի Ալեքսանդր երիտասարդ թագաւորին ամուսնութիւնը։ Ոմանք կ'ըսեն տիրէ Եւրիշներ կ'ըսեն թէ ուզած տեղէն աղջիկ չի տրուիր, մինչեւ որ Միլանի և Նաթալիի ծանօթ վէճը չկարգադրուի, և ալբայական գերդաստանին մէջ համերաշխութիւնը, կամ դէթ կանոնաւոր [նորմալ] վիճակ մը չհաստատուի։ Օտարազգիք չեն կրնար հասկնալ որ անհատներ, անսովորը [անօրմալ] հոն ըլլայ սովորական կամ կանոնաւոր վիճակի, ի մտին այս ընտանեկան ծանօթ գժտութեան։

Միլան թագաւոր հինգ հատաստեակ դիրք մ'ունի երկրին մէջ։ Իրրեւ արքայական իր 360,000 ֆր.ի տարեթոշակէն զատ, թագուհի մ'ալ կ'առնու իրրեւ սպասեակաց սերպ բանակին, որ միշտ կուտայ իրեն ո՛չ միայն իր զանձային խանգարեալ վիճակը չտեսնելու, այլ եւ քաղաքական ազդեցութիւն բանեցնելու։ Բայց ժողովրդականքին չի վայելեր։ Որդին Ալեքսանդր և Նաթալի թագուհի ա՛լ աւելի ժողովրդական են։

Սերպիոյ բնակիչներուն թիւը տարեւոյս սկիզբը 2,400,000ի չափ կ'հաշուուէր։ Հիմա ծնունդներուն առատելութիւնը մահերուն վրայ տարեկան 40,000 ի չափ է։ Են բազմամարդն է Պելկրատ, 60,000 բնակչով, յետոյ Նիշ, 21,500։ Պելկրատ երկրին հիւսիսային ծայրը գտնուելուն համար, Նիշ «Հարաւային մայրաքաղաք» կ'կոչուի, եւ Վարկրադրանը (Սզերչինան) երբեմն Նիշ կ'գտնուրէր։

Պուլկարիոյէն յաղթուելէն իվեր, Սերպիա հետամուտ եղաւ իր բանակը վերակազմելու։ Բայց մէկու մը գաղաներ չէ այսօր թէ երկրին գանձային դժուարութիւնները մեծապէս արգելք եղան այս գործին։ Հիմա, գէթ թիթի վրայ, Սերպիա պատասխանելի բանակ մ'ունի. բայց օտարազգիք կ'ըսեն թէ գարձեալ պուլկար բանակը սերպիականէն աւելի զօրաւոր է թէ կազմածքով (գէնք, թնդանօթ, ևն.) եւ թէ զօրաց կրթութեամբ ու տակնուվրայ, թէ ինչպէս կ'ըլլայ այս բան, թերեւս բացատրեմ ուրիշ նամակով մը, Պալքանեան ժողովուրդներու բաղդատութիւն մ'ընելով։

Ցիշեալ հրատարակութեան մէջ կը տեսնենք թէ զինուորական ծառայութիւնը պարտաւորիչ է ամէն Սերպի համար։ Միայն գէնքի տակ գտնուած տիժն է 21,200 զօր., 1,248 սպայք,

ՀԱՅՔ ՎԻԵՆՆԱՅԻ

Տխուր իրողութիւն մ'է վիեննական հայերուն իրարու հետ ունեցած հակառակութիւնն, այնպէս որ վերջերս ալ տաղտկալի դարձալ պիրար ամենաչնչին պատճառներով դատարան հրաւիրելը։ Այս առթիւ հրեայ փաստաբանները աղէկ չահ ունեցան. իրաւ է որ Վիեննայի Հայերը՝ մասնաւոր կանգնելու կամ գոնէ հոգեւորական մը պահելու համար երդում ըրած են դրամ չտալ, սակայն իրենց տեղական դատապարտն ունենալու համար դրամ տուող տիրայօժար են։ Դեռ չատ ժամանակ անցած չէ որ Ուսւահայ երիտասարդ մ'ալ եգեռնադատ ատենի վճռով արտաքսուեցաւ տեղէն։ Արդարև այս ընթացքը չատ ընդհանրացաւ, Վիեննայի Հայ գաղթականութեան պատիւն ու վարկը պիտի կորսնցնէ ընդհանուր տեսակի Գերմաններուն քով։ Ահաւ չէ՞ այս։

Ուսանող անուան տակ Եւրոպական մեծ քաղաքներու մէջ չատ լի ցոփ կեանք վարող Հայ երիտասարդաց վրայ քանիցս գրուած է Բիւզանդիոնի մէջ։ Այդ ուսանողներէն հոս ալ կան, որք իրենց միամիտ ծնողաց այնպէս կլլեցուցած են որ համալսարան կ'մտնեն, և այն նպատակաւ զրկուած հարիւրաւոր փիորինները ո՛չ թէ ուսման, հապա բոլորովին տարբեր վատնանքներու կ'գործածեն։ Ասոնք իրենց ուսման պաշարը գտնելնէրէ, թատրոններէ, ձիարշաւներու մրցումներէ և վերջապէս գեղանի Գերմանուհիներու (իմա՛ Հրեուհիներու) հետ ֆթֆե՝ ե՛ կ'կոչ խնդիր կ'առնեն։ Հայրե՛ր, ահեղ ատեն մի՛ խորհիք ձեր որդւոց անուշ խօսքերէն։

ՆՈՒՊԱՐ Մ. ՀԻՒՍԷԻՆԵՃԵԱՆ

Վիեննա, 15 Փետր. 1899

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԵՐԿԻՐՔ

[ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի]

ՇԳՕՏՐԱ, 9 Փետր. 99

Շգօտրա լաւ կիգրան մ'է Պալքանեան երկիրներուն դիրքն ու գլխգիրը դիտելու։

Փաղդներուն մէջ կ'հանդիպիք Ատենատան, Սեւ Լեռնցին, Սերպին, Ռուչօ Ուլահին, Ցոյնին կամ Հելլէնին, մինչեւ իսկ Մանագդրի կողմերու Օսմ. հպատակ Պուլկարին։ Հոս աւելի խաւլերէն և վիեննական թերթեր կուգան, բայց գրօսարանները և ընթերցարանները մասին աղքատ է ալպանեան ատանը։

Այս ամէն տարրեր իրենց կուսակցութիւնները ունին, և սեփական կարծիքները։ Ալպանեական կուսակցութիւնը եւս ծանօթ են։ Այս կողմերու կարդ մը լեռնականք տասնեակ կանոնաւոր զինուորագրութիւն չունին, և քիչ քիչ վարժեցնել խոհեմութիւն համարած է։ Թէեւ չուայտի մէջ գտնագան գոյացներ կ'չրջին Սելանիկի, Մանաստրի և Գասովայի գաւառներու մէջ անկարգութիւններու կամ տագակութիւններու մասին, բայց ուժգոյն պաշտօնական չրջանակներուն մէջ կարեւորութիւն չի տրուիր։ Օսմ. հպատակ Սերբեր բաւական թուով կան Հիւսիսային Ալպանիոյ մէջ, ընդ մէջ Սերբիոյ, Սեւ Լերան և Պուլկարոյ սահմաններուն։ Իրէքի Պատրիարքութիւնն երբեմն անոնց հոգեւոր կեդրոնն է եղեր։ Հիմակ Իրէքի կղզերը մեծ թուով կ'բնակի առնաուտ կարիճ ցեղ մը։ Բայց թէ՛ քաղաքին մէջ և թէ մօտակայ դիւղերուն մէջ քրիստոնեայ Սերբերը բաւական թիւ մը կ'կազմեն։ Այս Սերբեր չատ մեծ կրօնական և ցեղային կռիւներ կ'ունենան Պուլկարներուն հետ, որոց հետ կառակ են։ Ուլահներն ալ օրք աւելի

ԳՐՈՒԱԾՔ ԱՑՑԻՆ
Բիւզ 8/20 Փետր. 1899

ԱՐԴՈՒԿՈՒՄՆԵՐ

ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ — Նկար նկարող ուսանողներին հրավիրում ենք ներկայանալ մեր խմբագրությունը։

Ծիծեռնակ 1 տարեկան աղջկան, որ կորել է Ալավերդու կողմերում, գտնողին կամ տեղեկություն տվողին կհատուցվի 10 ռուբլի։ Հասցեն՝ Ալավերդի, Ծիծեռնակ 1։

Ծանուցանում ենք հարգելի հաճախորդներին, որ մեր խանութը տեղափոխվել է Ալավերդի, Ծիծեռնակ 1։ Ալավերդի, Ծիծեռնակ 1։

Ալավերդու 1-ին հիվանդանոցի բուժքույր Նելլի Ս. Ավետիսյանը կորցրել է 1896թ. ապրիլի 17-ին տրված իր անձնագիրը։ Գտնողը խնդրվում է վերադարձնել։

Ալավերդի, Ծիծեռնակ 1։

Ծանուցանում ենք հարգելի հաճախորդներին, որ մեր խանութը տեղափոխվել է Ալավերդի, Ծիծեռնակ 1։ Ալավերդի, Ծիծեռնակ 1։

Ալավերդու 1-ին հիվանդանոցի բուժքույր Նելլի Ս. Ավետիսյանը կորցրել է 1896թ. ապրիլի 17-ին տրված իր անձնագիրը։ Գտնողը խնդրվում է վերադարձնել։

Ալավերդի, Ծիծեռնակ 1։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ուրբաթ, 12 մայիսի, 1922 թվականի

№ 530 (4,530)

Հրատարակվում է Ալավերդի քաղաքում

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Հայաստանի Հանրապետության Հանրային տնտեսական ժողովը, ելնելով Հայաստանի Հանրապետության Հանրային տնտեսական ժողովի նախագահության առաջարկությունից, որ Հայաստանի Հանրապետության Հանրային տնտեսական ժողովի նախագահություն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՍՏԱՅԻՆ ՏՈՒՓԵՐ

Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամսական 1 Ռուբլի 50 կոպ.

Ի ՌՈՒՍԻԱ

Ամսական 2 Ռուբլի 50 կոպ.

Ի ԱՄԵՐԻԿԱ

Ամսական 1 Տոլար 50 սենթ.

Ի ԵՒՐՈՊԱ

Ամսական 1 Տոլար 50 սենթ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՍՏԱՅԻՆ ՏՈՒՓԵՐ

Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամսական 1 Ռուբլի 50 կոպ.

Ի ՌՈՒՍԻԱ

Ամսական 2 Ռուբլի 50 կոպ.

Ի ԱՄԵՐԻԿԱ

Ամսական 1 Տոլար 50 սենթ.

Ի ԵՒՐՈՊԱ

Ամսական 1 Տոլար 50 սենթ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՄԱՐՄՆԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆՈՎ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՐԱՆ

Ա. ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ

ՀԱՅԿ